

Blyusyuk N.L. Features of addition to collection of dendropark of botanical garden of the NUFWT of Ukraine

Taking of inventory of arboreal plants of collection of dendropark of the Botanical garden of NUFWT of Ukraine is made. The dynamics of collection fund is studied the last 6 years. It is set that collection was filled up for this time 68 new species and forms of plants in an amount a 151 individual. The list of new taxons is given wood and shrub plants. Most of taxons the presented families of *Rosaceae* are a 21 sippe and *Caprifoliaceae* – 8 sippes. A list is given 15 plants, what firings from collection for mentioned period, indicated reasons of their falling out of collection fund. Clarification of the names of plants is conducted 15 taxons of collection of dendropark.

Keywords: dynamics of collection fund, wood and shrub plants, specified names

УДК 634. 017

Наук. співроб. В.А. Вітенко, канд. біол. наук –
НДП "Софіївка" НДІ НАН України

ВИКОРИСТАННЯ *MORUS ALBA* L. І *MORUS NIGRA* L. У ТРАДИЦІЙНІЙ ТА НЕТРАДИЦІЙНІЙ МЕДИЦИНІ

Досліджено особливості використання *Morus alba* L.(шовковиці білої) і *Morus nigra* L. (шовковиці чорної) у традиційній та нетрадиційній медицині. Встановлено, що лікарські властивості мають супліддя, листки та кора, а за жирно-кислотним складом ці рослини практично не поступаються *Viburnum opulus* L., *Hippophae rhamnoides* L. та *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. Рекомендовано широко використовувати *Morus alba* і *Morus nigra* в медицині.

Ключові слова: *Morus alba*, *Morus nigra*, супліддя, кора, листки, насіння, медицина.

Вступ. Рослини є не лише цінним джерелом харчування людини, а й сировиною для виготовлення ліків. Упродовж тисячоліть люди відбирали рослини, які мали лікарські властивості. В Україні широкий розмах використання лікарських рослин тісно пов'язаний з діяльністю Петра 1[1], який в 1702 р. заснував 8 великих аптек у Москві, Санкт-Петербурзі, Києві, Казані, Симбірську, Глухові, Ризі і Ревелі та 50 гарнізонних аптек. Це шлях від аптекарських городів до ботанічних садів. Тому, в процесі удосконалення своїх знань про рослинний світ, людина почала використовувати рослини для лікування, харчування, озеленення помешкань та для інших потреб. Одними з таких рослин, які з давніх часів широко використовувала людина з лікувальною метою, були представники родини *Moraceae* L., роду *Morus* L. – *Morus alba* L. (шовковиця біла) і *Morus nigra* L. (шовковиця чорна).

Мета дослідження – полягає у вивченні особливостей використання *Morus alba* і *Morus nigra* у традиційній та нетрадиційній медицині.

Методи дослідження. Під час виконання роботи використовувались ботанічні, фізіологічні та статистичні методи.

Обговорення результатів дослідження. *Morus alba* – дводомне або одnodомне дерево висотою до 10-15 м. Їй притаманна формова різноманітність крони: пірамідальна, куляста, плакуча, компактна, скручена, розкидиста, мітлоподібна. У природних умовах зростає переважно у формі чагарнику, висотою від 1,5 до 5 м. На присадибних ділянках, зазвичай, має вигляд дерева зі штаблом.

Скелетні гілки відходять від стовбура під різними кутами (45-60°). За характером росту гілки бувають звивисті, колінчасті, прямі, ледь підняті або повислі. Стовбур у *Morus alba* сірий, сірувато-бурий, сірий з легкою жовтизною. Кора

на штампі після 10-річного віку починає тріскатись, утворюючи валики, розташована перпендикулярно до землі. Деревина білувато-жовтувата, міцна, часто з темно-жовтою серцевиною. Молоді пагони сірувато-бурі або сіро-зеленуваті, відрізняються за розмірами, формою та щільністю розташування. Пагони різні за товщиною залежно від віку та розташування в системі відновлення. Листки великі серцеподібні з черешками, видовжено-серцеподібні з цільною чи розсіченою листковою пластинкою, плоскою основою, видовжено або коротко загострені з зубцем максимальної довжини 2,2 см. Форма та розмір листків – показники мінливі, що залежать від умов зростання, віку та стану рослин. Для *Morus alba* притаманна гетерофілія листків. Розміри можуть змінюватися від 5 до 29,7 см довжиною та від 3,8 до 19,8 см ширини. Прилистки ланцетоподібні, опушені, довжиною до 5 см, опадають рано. Черешки світло-зелені, слабо опушені з жолобком, форма якого варіює. Квіти одностатеві, правильні, з простою, дзвоникуватою, чотирироздільною оцвітиною. Жіночі зібрані в короткі, щільні сережки. Чоловічі утворюють колосоподібні суцвіття. Супліддя *Morus alba* є складною зростою кістянкою. З кожної квітки суцвіття утворюється маленька кістянка, котра в процесі росту та розвитку зростається з сусідніми, утворюючи соковите супліддя. Форма суплідь також різноманітна, хоча найбільш притаманною є циліндрична. М'якуш *Morus alba* різний за смаком: солодкий, солодко-кислий, прісно-солодкий. За кольором: біла, рожева, темно-фіолетова. Квітує вона у травні. Плоди дозрівають в липні-серпні. Походить із Східної Азії. Розмножується *Morus alba*, за даними Л.В. Мітіної, Д.Р. Костирко [2], шляхом укорінення зелених та здерев'янілих живців, щепленням, окуліруванням, кореневими паростками та насінням. Коренева система, як дослідив С. Хайалієв [3], формується стрижневого типу, з добре розгалуженою системою дрібних коренів. Корені мають жовтуватий колір. Глибина проникнення коренів досягає 8-10 м. А.І. Федоров [4] та І.К. Абдуллаєв [5] вказують, що *Morus alba* є невибагливою до едафічних умов зростання [4-5]. *Morus nigra* – однодомне (інколи дводомне листопадне дерево, заввишки 8-15 м, з густою, дещо розлогою кроною. Стовбур у *Morus nigra* вкритий тріщинуватою, бурою корою, а гілки – червонувато-бурі, у молодих пагонів – оливкового кольору. Листки чергові, черешкові, яйцевидні, цілісні або трьох-п'ятилопатеві, загострені, з глибокосерцеподібною основою. По краях вони зубчасто-пилчасті, цупкі, з обох боків опушені. Квіти одностатеві, правильні з простою дзвоникуватою чотирироздільною оцвітиною. Жіночі зібрані в щільні яйцевидні сережки. Чоловічі – в пазушні колосоподібні суцвіття. Плід горішок. Під час досягання плодів оцвітини розростаються утворюючи соковите еліпсоїдне або яйцевидне чорно-фіолетове супліддя. Квітує у травні. Плоди досягають у липні. Батьківщиною *Morus nigra* є Середня Азія. В Україні її культивують у садах і парках як плодове і декоративне дерево переважно в південних областях. Розмножується *Morus nigra* аналогічно *Morus alba*.

Ще в давній медицині, за свідченнями Авіцени [6], напій із *Morus alba* та *Morus nigra* збуджував апетит, сприяв швидкому очищенню організму людини. Незважаючи на те, що *Morus alba* має розвільнювальну дію на організм, вона іноді запобігає хронічному проносу та виразці кишечника. Всі різновиди роду *Morus* L. сечогінні. Кору *Morus alba* застосовують для позбавлення від головного болю. Авіцена називав *Morus nigra* кислою шовковицею і зазначав, що її сік і сушені супліддя добре допомагають у лікуванні злоякісних пухлин, а листя корисні для

лікування астми та ангіни. Полоскання рота соком, вижатим із листків *Morus nigra*, корисне для зменшення зубного болю [6]. Супліддя, листя, кору *Morus alba* з лікувальною метою використовують у народній (нетрадиційній) медицині [7-13].

Кора коренів *Morus alba* містить стероїдні сполуки, флавоноїди. Заготівлю гілок і суплідь *Morus alba* проводять липні-серпні, кори – весною, а коренів восени. Сировину 2-3 дні підсушують на сонці і досушують на горищі чи в добре провітрюваному приміщенні, періодично її помішуючи. Кору можна зберігати в мішках з матерії впродовж 2-3 років, а листки і плоди – 1,5-2 роки, бруньки – один рік. Сік суплідь має відкашлювальну, потогінну, сечогінну дію, регулює діяльність кишечника і серцево-судинної системи. Для місцевого використання він може гоїти рани та мати бактерицидну дію. Супліддя та сік рекомендують вживати у разі пухлин у роті і горлі, дизентерії і як сечогінний засіб. Супліддя різних сортів *Morus alba* застосовують як засоби, що покращують процес засвоєння їжі і добре впливає на функцію кровотворних органів. Завдяки цьому, їх використовують як дієтичний і лікувальний засоби для лікування гострих і хронічних гепатитів, холециститів, хронічного гастриту, виразки шлунка і дванадцятипалої кишки, ентероколітів, анемії, гіпертонічної хвороби, хронічного панкреатиту і низки інших хвороб.

Листя і бруньки регулюють жировий і вуглеводневий обмін. Супліддя, сік та настій *Morus alba* вживають під час проносів, гострого і хронічного бронхіту, пневмонії, бронхіальної астми, а також як засіб, який підсилює відділення мокрот. Сприятливу дію мають супліддя для лікування ожиріння, пороків серця. Чай і водні витяжки із листків безнасінної *Morus alba* (шовкуна) в таджицькій народній медицині широко застосовують для лікування гіпертонічної хвороби, цукрового діабету, деяких психічних захворювань і епілепсії та як сечогінний засіб [2].

У сучасній медицині не проводились детальні фармакологічні дослідження, незважаючи на широке її застосування в традиційній і нетрадиційній медицині. На цей час є окремі повідомлення про ефективність суплідь *Morus alba* для лікування хворих міокардіодістрофією і пороками серця. Хворі щоденно отримували по 200-300 г її стиглих суплідь, які вони впродовж 3-4 тижнів вживали після їжі. Завдяки цьому в них спостерігали зменшення болю, задухи, покращувалась робота серця.

Особливо широко використовують *Morus alba* і *Morus nigra* в медицині народів Сходу. У Кореї настоянку із їх бруньок, зібраних зимою, п'ють під час захворювань серцево-судинної системи, а також у разі ожиріння. Для пониження рівня цукру в крові *Morus alba* використовують на Балканах, але беруть при цьому не кору, а листки. В Японії з суцвіть *Morus alba* роблять крем для видалення плям, прищів на шкірі. Після споживання свіжих суплідь *Morus alba* не можна пити холодну воду, тому, що виникає бурчання, здуття живота, нерідко – пронос. Діабетикам і гіпертонікам не можна споживати велику кількість її солодких плодів. У діабетиків збільшується кількість цукру в крові, а у гіпертоніків, особливо у спекотний період, може підвищуватись кров'яний тиск.

Сьогодні в нетрадиційній медицині застосовують чимало рецептів для лікування різноманітних хвороб з застосуванням плодів, листків, суплідь пагонів та коренів *Morus alba* та *Morus nigra* (табл. 1).

Табл. 1. Використання різноманітних частин рослин *Morus alba* та *Morus nigra* в нетрадиційній медицині

Назва хвороби	Частини рослини	Рецепти
Зубний біль	Свіже листя	Сік зі свіжого листя <i>Morus alba</i> готують звичним способом і розчиняють водою 1:2.
Рани, удари, виразки, порізи, подряпини	Кора	Кору <i>Morus alba</i> ретельно подрібнюють в порошок і змішують з рослинними оліями (1:30) – оливковою, соняшниковою, кукурудзяною і використовують для лікування.
Цукровий діабет	Листки	1 ст. ложку сировини <i>Morus alba</i> заливають 1 склянкою гарячої води, кип'ятять на водяній бані 10-15 хвилин, студять, цідять, доводять об'єм до вихідного. Вживають по 1/4-1/3 стакана 3-4 рази на день
Цукровий діабет	Супліддя Свіжі і сухі супліддя	Настоянка із суплідь <i>Morus alba</i> допомагає для лікування легких форм цукрового діабету. Для підсилення дії рекомендовано споживати по 200-300 г за добу
Цукровий діабет	Супліддя	200 мг. соку <i>Morus alba</i> вживають зі столовою ложкою меду 3 рази на день до вживання їжі.
Кашель	Кора	Відвар із кори <i>Morus alba</i> . Разова доза 5- 10 г на 200 мг кип'ятку
Лупа	Супліддя	Кашу і сік із суплідь <i>Morus alba</i> накладають на ніч на частину голови, де є волосся, на 3-8 год
Запор і геморой	Свіжі супліддя	Свіжі супліддя <i>Morus alba</i> приймають щоденно до сніданку і надалі 3-4 рази до вживання їжі.
Знесилення	Супліддя	Приймають 3 рази на день до вживання їжі 300 мг соку із свіжих суплідь <i>Morus alba</i> і <i>Morus nigra</i> (наполовину) із столовою ложкою меду.
Гострий хронічний бронхіт, бронхіальна астма, пневмонія	Супліддя	2 столові ложки подрібнених свіжих чи сухих суплідь <i>Morus alba</i> на 1 склянку кип'ятку, настоюють 4 години, цідять і приймають по 1/2-1/4 склянки 3-4 рази на добу до вживання їжі, як засіб для підсилення виділення мокротиння і її розрідження.
Пневмонія	Супліддя	Сік <i>Morus alba</i> розвести водою (1:2), приймати по 1/3 стакана 3-4 рази на день до вживання їжі як відхаркувальний засіб під час пневмонії.
Подряпини, порізи, виразки і рани	Кора стовбура	Із порошку кори стовбурів <i>Morus alba</i> на рослинній олії готують рідку мазь (1:30), якою змащують подряпини, порізи, виразки і рани.
Діабет, почкова недостатність, імпотенція	Кора коріння	Готують відвар: 3 г подрібненого сухого коріння <i>Morus alba</i> на 1 склянку води. Кип'ятять 20 хв на слабкому вогні, настоюють 1 год, проціджують. Приймають по 1/3 склянки 3 рази на день.
Гіпертонія	Кора коріння	2 ст. ложки подрібненої кори <i>Morus alba</i> заливають 0,5 л кип'ятку, кип'ятять 40 хвилин на невеликому вогні, настоюють 1 годину, проціджують і п'ють впродовж доби замість води.

Як дослідили М.Д. Бутило, І.С. Дениско, І.Л. Дениско [7], кора коренів *Morus alba* містить стероїдні сполуки, флавоноїди, органічні кислоти, вітамін Е. В її листі знайдено, до 6 % рутину, дубильні речовини, альдегіди, органічні кислоти (янтарну, щавлеву, яблучну тощо), ефірну олію, каротин, аскорбінову кислоту. До складу плодів входять пектини, каучук, флавоноїд морин, вітаміни В1, В2, В5, С, сполуки заліза. У супліддях *Morus nigra* містяться кислоти, біологічно активні речовини, вітаміну С у декілька разів більше, ніж в *Morus alba*. Як вказує Н.О. Олексійченко, О.В. Галаганова [8] та В.П. Петрова [9], вміст золи у супліддях *Morus nigra* становить 54 мг (%), вітаміну С – 35,4-66,6 мг (%), амінокислот – 0,5-0,7, легкокорозинних цукрів – 10,9-13,4мг (%), сухої речовини – 18,6-25,4.

У супліддях *Morus alba* за даними Г.І. Бабаєвої, Н.О. Олексійченко, О.В. Галанової, А.І. Богач [10], багато цукрів (глюкоза, сахароза) – до 20 %, близько 0,2 % органічної кислоти, майже 900 мг % вітаміну С, вітаміни В1, В2, Р, каротин, холін, до 8 % смол, лактони, спирти, рутин, жири, фосфорна кислота, залізо (на 100 частин заліза соку *Morus nigra* міститься 6,3 % оксиду заліза, а білої – 3,93 %) у легкодоступній для людського організму формі.

За даними С.В. Клименко, І.М. Шайтан [11], дослідження з визначення біохімічного складу суплідь *Morus alba* проведені в НБС ім. М.М. Гришка НАН України показали, що за вмістом сухої речовини та каротину (12,74-15,47 %) її селекційні форми та сорти перевищують різницю лімітів у *Lonicera* L. (жимолості) (11,87-17,26 %). І.Н. Остапко, С.Н. Осавлюк [12] повідомляють, що за вмістом сухої речовини *Morus alba* поступається *Mespilus germanica* L. (мушмулі німецькій), *Aronia melanocarpa* Elliot. (аронії чорноплодій), *Rubus caesius* L. (ожині звичайній або сизій) У супліддях *Morus alba* виявлено 356,01-386,97 мг/100 г аскорбінової кислоти. Близькі значення наводяться в літературних джерелах для *Sorbus aucuparia* L. (горобини звичайної), *Cornus mas* L. (кизилу справжнього).

Дослідження з визначення жирно-кислотного складу ліпідної фракції насіння деяких лікарських рослин: *Viburnum opulus* L. (калини звичайної); *Hippophae rhamnoides* L. (обліпихи крушиновидної), *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. (маклюри плодоносної) та *Morus alba* L. (шовковиці білої), ми проводили за допомогою наукових співробітників інституту експертизи сортів та відділу медичної ботаніки НБС ім. М.М. Гришка. Дані результатів досліджень наведено в табл. 2.

Табл. 2. Жирнокислотний склад ліпідів насіння *Morus alba* L., *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid., *Viburnum opulus* L. та *Hippophae rhamnoides* L.

Вид	Жирнокислотний склад ліпідів насіння, %	
	назва кислоти	кількість в %
<i>Morus alba</i> L.	пальмітинова	13,0
	пальмітоолеїнова	-
	стеаринова	3,0
	олеїнова	75,0
	лінолева	8,3
	ліноленова	7,0
<i>Maclura pomifera</i> (Rafin.) Schneid	пальмітинова	10,5
	пальмітоолеїнова	3,4
	стеаринова	13,0
	олеїнова	77,0
	лінолева	5,6
	ліноленова	0,5

<i>Viburnum opulus</i> L.	пальмітинова	26,3
	пальмітоолеїнова	11,8
	стеаринова	1,4
	олеїнова	42,5
	лінолева	11,4
	ліноленова	7,6
<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	пальмітинова	5,5
	пальмітоолеїнова	2,4
	стеаринова	13,0
	олеїнова	78,2
	лінолева	0,6
	ліноленова	0,5

Як видно з даних табл. 2, до складу ліпідної фракції насіння *M. alba* входять: пальмітинова – 13 %, стеаринова – 3,0 %, олеїнова – 75 %, ліноленова – 7,0 %, лінолева – 8,3 % жирні кислоти, а це свідчить про перспективність суплідь шовковиці білої, як рослинної сировини для створення лікувальних субстанцій протизапальної, репаративної та іншої дії [13].

В Інституті шовківництва УААН за патентом Н.О. Олексійченко, О.В. Галанова, В.М. Литвина, Г.І. Бабаєвої [14] створено композицію фіточаю для приготування напою з підвищеним вмістом вітамінів, мінеральних речовин, із приємним ароматом, смаком і зовнішнім виглядом на підставі додаткового введення у відомий фіточай з листям *Morus alba* подрібнених суплідь *Morus alba* та незначної частки трави *Mentha piperita* L. (м'яти перцевої). Вживання запропонованого напою має загальнозміцнювальну дію на організм людини.

Morus alba є цінною рослиною. Вона поєднує в собі лікарські, плодові і декоративні властивості. Якщо порівнювати цю рослину з іншими плодовими, то вона має низку переваг, а саме:

- цінні лікарські властивості;
- щорічне плодоношення;
- багато декоративних форм (*M. alba* 'Pendula', *M. alba* 'Globosa', *M. alba* 'Pyramidalis', *M. alba* 'Contorta', *M. alba* 'Macrophylla' та інші), які теж мають лікарські властивості.

Висновки

1. *Morus alba* поєднує в собі лікарські, плодові та декоративні властивості.
2. *Morus alba* та *Morus nigra* доцільно використовувати для лікування певного виду хвороб (цукрового діабету, кашлю, лупи, зубного болю, виразки, хронічного бронхіту, бронхіальної астми, пневмонії, гіпертонії, ниркової недостатності та ін.).
3. *Morus alba* має велику кількість декоративних форм: *M. alba* 'Pendula', *M. alba* 'Globosa', *M. alba* 'Pyramidalis', *M. alba* 'Contorta', *M. alba* 'Macrophylla' та інші, що зберігають лікарські властивості суплідь, листя та кори.
4. Для *Morus nigra*, *Morus alba* та її форм характерне щорічне плодоношення (на відміну від більшості плодових рослин, що плодоносять через рік).
5. У традиційній та нетрадиційній медицині України, незважаючи на високі лікарські властивості, *Morus alba* та *Morus nigra* майже не використовують;
6. Різноманіття декоративних форм *Morus alba* потрібно широко використовувати не тільки в озелененні, а й медицині.

Література

1. Редько Г.И. Перт Г об охране природы и использовании природных ресурсов / Г.И. Редько, В.П. Шлапак. – К. : Вид-во "Лыбидь", 1993. – С. 97-100.
2. Большая энциклопедия лекарственных растений / Г.А. Непокойчицкий, Е.М. Казина, Г.В. Балакирев и др. – М. : Изд. дом АНС, 2006. – С. 328-331.
3. Митина Л.В. Размножение плодовых форм *Morus* L. / Л.В. Митина, Д.Р. Костырко // Материалы 4 Межднар. науч.-практ. конф. – Алушта-Симферополь : Вид-во Головного ботаничного саду 1996. – С. 607.
4. Хайалиев С. Рост активных корней некоторых сортов шелковицы в годичном цикле / С. Хайалиев // Сборник научных тр. с.-х. ин-та. – Ташкент : Изд-во Ташкентского ун-та, 1974. – № 47. – С. 21-23.
5. Федоров А.И. Тутоводство / А.И. Федоров. – М. : ОГИЗ – Сельхозгиз, 1974. – 402 с.
6. Абдуллаев И.К. Сортовой состав кормовой шелковицы Азербайджана / И.К. Абдуллаев // Тематические труды Азерб. НИИ шелководства. – Баку : Изд-во АН АзССР, 1964. – 154 с.
7. Бутило М.Д. Лікарські рослини Лісостепу України, їх раціональне використання і збереження / М.Д. Бутило, І.С. Дениско, І.Л. Дениско. – Умань : Уманське ВПП, 2008. – С. – 559-560.
8. Олексійченко Н.О. Генофонд шовковиці в Україні та перспективи його використання / Н.О. Олексійченко, О.В. Галаганова. – К. : Вид-во ННЦ ІАЕ, 2008. – 140 с.
9. Петрова В.П. Биохимия дикорастущих плодово-ягодных растений / В.П. Петрова. – К. : Изд-во "Высш. шк.", 1986. – 287 с.
10. Бабаева Г.И. Плодовая шелковица в Украине / Г.И. Бабаева, Н.А. Алексейченко, О.В. Галаганова, А.И. Богач. – Харьков : Изд-во "Новое слово", 2006. – 44 с.
11. Клименко С.В. Высоковитаминные растения на приусадебном участке / С.В. Клименко, И.М. Шайтан. – К. : Вид-во "Урожай", 1994. – 236 с.
12. Остапко И.Н. Элементный состав плодов *Lonicera kamtchica* (Sevast) Pojark в условиях юго-востока Украины / И.Н. Остапко, С.Н. Осавлюк // Бюллетень Главного ботанического сада. – Ялта 1999. – С. 99-102.
13. Вітенко В.А. *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. в умовах Правобережного Лісостепу України / В.А. Вітенко. – Умань : Центр. типогр., 2006. – 128 с.
14. Олексійченко Н.О. Пат. 54/14/А Україна, МКІ А23F / 34. Композиція фіточаю "Шовковичний" / Н.О. Олексійченко, О.В. Галаганова, В.М. Литвин, Г.І. Бабаєва. – Заявка 23.05.2002; Опубл. 17.03.2003, Бюл. № 2.

Витенко В.А. Использование *Morus alba* L. и *Morus nigra* L. в традиционной и нетрадиционной медицине

Исследованы особенности использования *Morus alba* L. и *Morus nigra* L. в традиционной и нетрадиционной медицине. Установлено, что лекарственные свойства имеют соплодия, листья, и кора, а по жирно-кислотному составу липидов семена этих растений практически не поступают. *Viburnum opulus* L., *Hippophae rhamnoides* L. и *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. Рекомендуется широко использовать *Morus alba* L. и *Morus nigra* L. в медицине.

Ключевые слова: *Morus alba*, *Morus nigra*, соплодия, кора, листья, медицина.

Vitenko V.A. Application of *Morus alba* L. and *Morus nigra* L. in traditional and alternative medicine

The application peculiarities of *Morus alba* L. and *Morus nigra* L. in traditional and alternative medicine are researched. It is established that their infructescences, leave and bark are eutherapeutic and the plants are not inferior to *Viburnum opulus* L., *Hippophae rhamnoides* L., *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. in the respect of fatty-acid composition. *Morus alba* L. and *Morus nigra* L. are recommended to use extensively in medicine.

Keywords: *Morus alba*, *Morus nigra*, infructescens, bark, leaves, semen, medicine.